

БЛАГАРСКИ ТУРИСТЪ

Год. XX.

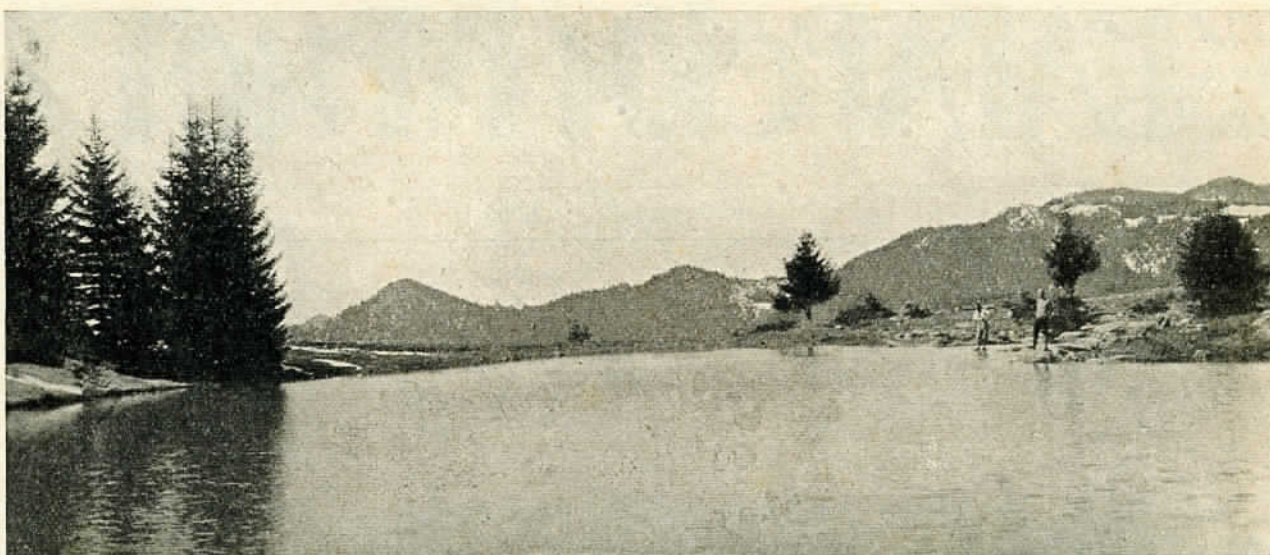
Ноемврий — 1928.

Книга 9.

Б. Деневъ

ГАБРОВО

Езерото надъ Пашмакли

фот. Йорд. Д. Чакъровъ

ТУРИЗЪМЪ, ГОРИ И ВОДОСНАБДЯВАНЕ

Българският туризъмъ остана вѣренъ на заветитѣ на Алеко и запази характера си на чисто културно движение. Главниятъ обектъ на неговата дейность е развиване и закрепване култа къмъ природата: изучаване и запазване на природнитѣ ни красоти и богатства. Въ зависимостъ отъ планинския характеръ на българската природа, и българският туризъмъ носи и трѣбва да носи всички белези на планинарски туризъмъ. За такъвъ го и декларира Централното настоятелство на Б. Т. Д. предъ Съвета на Славянската туристическа федерация.

Като обществено движение, съвременниятъ туризъмъ не се влияе само отъ неизмѣнното състояние на мъртвата природа, а още и отъ постоянно мѣняващото се обществено състояние, отъ историческитѣ моменти, които преживѣва обществото, срѣдъ което се движимъ и работимъ като носители на туристическитѣ идеи.

Зародишиниятъ си периодъ българското туристическо движение преживѣ всрѣдъ една малка група отъ мислящата българска интелигенции. Центърътъ на тази група се заемаше отъ красивата душевна и физическа фигура на щастливца *Алеко Константиновъ*. Съ своя проникателенъ и критически умъ Алеко много правилно прецени, че планината е била единъ отъ най-здравитѣ култове на народната ни душа и че българската интелигенция не бива да кжса историческитѣ връзки съ този битовъ култъ. Никой другъ географски елементъ не е игралъ такава решителна роля въ мирния животъ и борбитѣ на българския народъ, както планината. Всички свободолюбиви движения въ нашата страна,

изключително и македонското, сж се опирали на планината и сж придобивали нейния характеръ. Най-силниятъ и най-тържественъ избликъ на Ботевата поезия се прояви въ адмиращията на *Балкана* — вѣренъ сътрудникъ на народната борба за свобода. Мургащъ, Срѣдна Гора, Пиринъ, Странджа — това не сж само географски имена, а символи — светини за народната душа. Оборище, Милинъ-камъкъ, Веслецъ, Шипка, Бозлуджа — това сж неугасваемитѣ свѣтилници на будния народенъ духъ.

Затова и българският туризъмъ не е едно повърхностно новотарство, едно чуждо растение, искусствено присадено върху българска почва, а продължение и осмислювано на една битова култура. Гората „майка мила“ и балканътъ „старъ баща“ намѣриха новитѣ си почитатели въ лицето на българскитѣ туристи, които идатъ да продължатъ и укрепятъ традиционнитѣ връзки между планината и народа.

Но покрай традиционнитѣ връзки между планина и народъ, за бързото развитие на българския туризъмъ способствуваха, както особенитѣ исторически условия, които преживѣхме въ последнитѣ две десетилѣтия, така и особенитѣ климатически условия на настоящата година.

Винаги следъ тежки социални кризи вълната на спокойното обществено развитие напуска затлаченото си русло и, разбита на отдѣлни мѣтни ручей, литва по долищата на най-малкото съпротивление. Такава тежка криза преживѣ съвременното общество и специално българският народъ отъ последнитѣ войни. Видимо преживѣна, тази криза продължава да бушува въ редица специфични кризи — сто-

панска, политическа, умствена, морална, семейна и пр.

Въ кржга на този социален кошмар, който се развива под знака на упадък, както общественият групи, така и отделните личности дият нови пжтища за преживяване на усилените времена и най-често намират безпжтицата. Повърхностен спорт, зрелища, кабаретни забави, алкохолизъм, сълудничави сектански увлечения — ето най-обикновените проявления на така наречения „възобновителен“ период. Въ разрзъ съ този упадък и съ неговите отровни „почивни“ и „възобновителни“ методи върви смъло туризмът. На измореното общество той сочи здравата успокоителна и ободравяща почивка всрзъ природата.

Към хроническата умора тази година се притуриха и изключителните горещини на дългото лъто.

Малък е броя на онзи семейства, които могат да си позволят лукса да прекарват лътото из прохладителните морски и планински курорти. Градското болшинство от обитателите на голмите градове трбваше да се душат въ необичайните за нашия пояс горещини. Временна разхлада т можеха да намърят само празничен денъ вън от града — край ркит и въ планините. Затова и излетите, особено въ София, взха това лъто масов и даже стихен характер. Както желзнопжтните и трамвайни власти, така и туристическите организации се почувстваха безсилни да внесат ред и дисциплина въ това море от случайни излетници. Но именно, защото бха случайни и неволни „туристи“, т стигаха обикновено до Искра или планинските подножия и особена пакост на природата не можеха да причинат. Но все пък т дадоха доста поводи да се позлослови по адрес на туриста и даже да се устроят комплоти против неговото добро име и придобивки. И за голмо съжаление, туристите чуха укори от онзи срди, от които чакаха само насърчение и сътрудничество.

„Туристите паят горите!“ — Това б първият повикъ против българските туристи, отправен недвусмислено и даже заканително. И мълвата винаги непрактична и прекалено енергична, когато е за злословия, понесе този повикъ по всички направления на втроевете. И този зъл повикъ смути българската обществена съвес. Обществото б привикнало да гледа въ лицето на

туристите безкористни приятели и покровители на планини и гори, духа на безкористното опознаване и изведнаж го убеждават съ „факти“, че сжитите туристи сж гороподпалвачи. Споменах вече за общоизвестния факт, че току-що изпратеното лъто б съ изключителна засуха. Че и есента се повлия от него. Изгорха посевите — кървавия труд на населението; изгоре шумата по горите; изгорха като никога тучните планински пасища. При тези условия, пожарищата въ горите — бха неизбежен съпжтникъ на подобно лъто въ всички страни. И за голмо съжаление, станаха такива пожари и у нас. А планините се посещават не само от туристите. Последните сравнително сж най-малобройни. При това т сж най-внимателните гости на планината. Болшинството от планинските обитатели сж пастири, дървари, рибари, ловци и пр. Пък и

Амбарица и Купените

лътовниците от подпланинските курорти правят често излети към вътрешността на планината.

Обикнали планината и нейните красоти, на туристите се свиваха сърцата от болка при вскавест за пожари из любимите им планини.

Но това не пречи на демагогията да закръщи: туристите паят горите!

При това не можа да се посочи нито един случай, от който да се види, че даден пожар се дължи на лекомислие или зла воля на организирани туристи. Но въ информацията, които се даваха на вестниците, ясно личеше тенденцията да се вняят именно туристите и никой друг. Умишлено се даваха и преувеличени свдения за размрите на пожарищата. Така напр. за пожара на Св. Богородица (при традиционния излет) по Голия рид се съобщи, че изгорели десетки декари смръчова гора и други десетки новозасадена култура, когато има само

опърленъ буренакъ и храстълакъ и то на едно мѣсто, откъдето туристи не сж минали. Пъкъ и името „Голия връхъ“ показва какво може да гори. И непонятни ставатъ тѣзи тенденциозни информации, когато се даватъ отъ нѣкои органи на лесовѣдската властъ. Вижда се, че тѣ не могатъ да простятъ на туриститѣ затова, че направиха отъ лесовѣдската дейность обектъ на обществена инициатива и превърнаха отвлечения въпросъ за „нѣкогашно“ залесяване на Витоша въ единъ актюеленъ дневенъ въпросъ, като първи се заеха съ тази непосилна задача. Безъ да намѣсваме изобщо Министерството на горитѣ, което е било винаги съчувствено настроено къмъ нашето дѣло, не можемъ да замълчимъ и печалния фактъ, че туристическата лесовѣдна дейность се показва като трънъ въ очитѣ на нѣкои отдѣлни лица, които манифестиратъ своята неприязненость по най-разнообразни начини.

И така, съ помощта на алармата, най-страстнитѣ любители на горитѣ и първитѣ пионери на общественото залесяване на планинитѣ бѣха провъзгласени за херостратовци, за волни и неволни подпалвачи на горитѣ.

*

Другъ единъ поводъ за моралното разпъване на кръстъ българския туризъмъ е легендата, че туриститѣ били заразявали водитѣ. Като конкретенъ случай се сочеха хижа *Алеко* и опасността отъ нея за българската столица. Първиятъ тревоженъ сигналъ се даде по нѣкакво недоумение въ сериозния в. *Миръ* отъ нѣкой си несериозенъ д-ръ С. Г. Този блюстителъ на народното здраве нѣма доблестта да си каже името и не отъ вродена скромность. И нѣма защо да скриваме: ефектътъ отъ тази анонимна статия въ единъ сериозенъ и широкоразпространенъ вестникъ бѣ много силенъ и предизвика цѣла паника. И много естествено. Въпросъ е за здравето и живота на единъ четвъртъ-милионенъ градъ, за столицата на България. Неосведоменото общество, ежедневно тровено съ сензации, напомня много на една деморализирана армия. Здрави идеи въ него мжно проникватъ. Затова пъкъ алармата на анонимния лѣкаръ ни напомни повика за „грѣцка кавалерия“ въ Кресненското дефиле презъ 1913 г.

Сепна се софийското население и не смѣше да пие вода. Имало тифозна епидемия! Водата била заражена!

Туриститѣ заразяватъ водитѣ! Въ едно ново и още по-мжчително противоречие биде поставенъ българския туризъмъ.

Туриститѣ не само че палятъ горитѣ, но още и носятъ моръ за населението.

А знае се, че за туризма общественото здраве е върховенъ законъ. Пъкъ и самиятъ туризъмъ е носителъ на здравни принципи. Свѣтлина, въздухъ, простори, непосредствено съприкосновение съ майката природа — къмъ тѣзи извори на животъ и здраве се стремятъ туриститѣ и къмъ тѣхъ се мж-

чатъ да привлекатъ обществото. И въ това отношение тѣ постигнаха блѣскави успѣхи: хиляди и хиляди, които по-рано гинѣха изъ мръснитѣ кафенета, кръчми или прашни улици запълзѣха къмъ планинскитѣ висоти или открити полета. Докато на единия общественъ полюсъ ставаше все по-ниско падане, на другия — се качваха все по-високо. Единитѣ дирѣха разтуха въ подземията на „вечернитѣ заведения“, а другитѣ — въ вѣчно зарумѣнитѣ лжчи на животворящото слънце изъ планинитѣ.

Като здравно движение, туризъмътъ има понастоящемъ и ще има и въ бъдещето голѣми заслуги къмъ общественото здраве. Туризмътъ е една голѣма опора и на трезвеността. Пиянство и туризъмъ сж две несъвмѣстими понятия. Истинска наслада всрѣдъ природата може да се изпита само при абсолютна трезвеность.

Туризмътъ е носителъ и на здравна душа. Защото само чистата душа може да се наслаждава отъ чиститѣ и непристорени красоти на природата.

— Идете въ планината да си окжпете душата! — казва евангелската мъдрость.

И срещу това здравно движение, въ широката смисълъ на думата, се поведе една кампания, че тровило водитѣ и заплашвало здравето и живота на цѣлото население.

Алармата се усилваше и населението на столицата не знаеше какво да прави. За да успокои преди всичко населението, Настоятелството на Софийския клонъ „*Алеко Константиновъ*“ отъ Б. Т. Д. излѣзе въ ежедневния печатъ съ следното изявление:

Витошкитѣ води и здравето на софийянци. По поводъ писаното въ в. „*Миръ*“ отъ нѣкой си д-ръ С. Г. какво хижа „*Алеко*“ на Витоша е една постоянна опасность за здравето на софийскитѣ граждани, настоятелството на Софийския клонъ „*Ал. Константиновъ*“ отъ Б. Т. Д. дължи да заяви следното:

1. Мѣстото на хижа „*Алеко*“ е избрано отъ една комисиия, въ която влизаше и тогавашния началникъ на столичната водоснабдителна служба покойния инженеръ Таневъ.

2. Впоследствие хижата попадна въ временната водоснабдителна зона на така наречения „*Бистришки*“ водопроводъ, затова въ съгласие съ столичната санитарна властъ, се взѣха извѣстни предохранителни мѣрки, които се изпълняватъ най-грижливо и случаи на нарушение досега не е констатиранъ.

3. Задоволително е и общото пазене на цѣлия водоснабдителенъ басейнъ и подобно на охраняваната на Витоша „*Забранена зона*“, нѣма никжде другаде въ планинитѣ у насъ и въ чужбина.

4. Софийскитѣ туристи, които се ползватъ отъ сжщата вода, иматъ повече отъ пазачитѣ високо съзнание. че покрай себе си, тѣ сж длъжни да пазятъ още и здравето на своитѣ семейства и съграждани.

5. Покрай естественото пречистване на и така чиститѣ Витошки води отъ ултравиолетовитѣ лжчи

на планинското слънце, отъ особенитѣ биологически условия на високитѣ планини и механическото филтриране, Бистришкиятъ водопроводъ, въ който се втичатъ и водитѣ около хижа „Алеко“, е снабденъ — по образецъ на най-модернитѣ европейски и американски водопроводи — съ единственъ въ България „хлоровъ апаратъ“, последната дума на приложната бактериологическа наука и най-ефикасно сръдство за обеззаразяването на водата за пиене.

6. Ефикасното действие на хлоровия апаратъ е установено не само за естествено чиститѣ води като витошкитѣ, но и за явно замърсенитѣ такива на голѣмитѣ рѣки, езера и канали, които се използватъ за водоснабдяването на голѣмитѣ градове, като Чикаго, Нью-Йоркъ, Лондонъ, Петроградъ, Хамбургъ, Киевъ и пр.

7. Даже и преди въвеждането на хлоровия апаратъ, въпросътъ за хижата бѣ разгледавъ обстойно въ една конференция на софийскитѣ лѣкари хигиенисти въ присѣтствието на директора на Народното здраве г. Д-ръ Кесяковъ, и бѣ признато, че тя не представлява никаква опасностъ.

8. Като отхвърля най-енергично всички укори и хули, които се отправятъ анонимно и задкулисно, било отъ невѣжество или зла воля, противъ организираниѣ туристи въ София и тѣхното най-хубаво дѣло хижата-паметникъ на Алеко, за пълното успокоение на столичнитѣ граждани, настоятелството желае, щото изтъкнатитѣ по-горе негови съображения да бждатъ провѣрени и потвърдени или опровергнати отъ най-висшитѣ санитарни институти въ страната ни — Върховния медицински съветъ и медицинския факултетъ при университета.

Горното изявление бѣ посрещнато много симпатично отъ софийското общество, но още на другия день стана известно, че бактеорологичната служба при Софийската община преди да се заеме съ „информирание“ на обществото, бѣ си свършила работата около „освѣтляването“ на Върховния медицински съветъ. Възъ основа на това освѣтление, последниятъ още на 4 септември билъ вече взелъ своето рашение за закриване хижа „Алеко“, както се е поискало отъ Софийската санитарна служба и това съобщение предизвика нова и още по-голѣма тревога всрѣдъ столичното общество. Вестъта за тифозна епидемия се носѣше като страшна злокоба. При това въ София нѣмаше никаква епидемия и водата за пиене бѣ абсолютно чиста и бактеорологически и въ обикновената смисълъ на думата. Но общинската санитарна власть, за да даде по-голѣма тежестъ на своята мотивировка за отчуждаване на хижата — отдавнашна мечта на нѣкои — не излѣзе да успокои развълнуваното общество. Настроението срещу туриститѣ се увеличаваше. Разколебахъ се въ своитѣ позиции даже и мнозина туристи.

Убедено въ пълната несъстоятелностъ на алармата противъ туристическото дѣло, Настоятелството на „Алеко“ отправи следното

Открито писмо

(До Господина Началника на Столичната санитарна служба, г-нѣ д-ръ Икономовъ).

Понеже прибързаното, споредъ насъ, решение на Върховния медицински съветъ се предаде отъ нѣкои вестници въ връзка съ върлуването въ София на нѣкаква си тифусна епидемия, за установяване на истината и успокоение на обществото, Ви молимъ да отговорите, ако обичате, на следнитѣ въпроси:

1. Вѣрно ли е, че въ София имало тифусна епидемия и какви сж нейнитѣ размѣри?

2. Вѣрно ли е, че тя се дължи (ако има такава) на заразенитѣ Витошки води?

3. Ефикасно ли е действието на хлоровия апаратъ при Бистришкия водопадъ?

4. Ако действието на този апаратъ не е ефикасно, защо настоявате да се купи такъвъ и за Боянския водопадъ?

Отправено лично до Началника на Столичната санитарна служба г. Д-ръ Икономовъ, последниятъ трѣбваше да отговори съ да или не на категоричнитѣ и ясни въпроси.

Ето и самиатъ отговоръ:

За Бистришката вода

До настоятелството на Софийския клонъ „А. Константиновъ“ отъ Б. Т. Д.

По поводъ откритото писмо, отправено ми отъ почитаемото настоятелство на 15 септември т. г. чрѣзъ в. „Независимостъ“, за установяване на истината по въпроса и за успокояване на обществото, честь ми е да дамъ следния отговоръ.

1. Въ София тифозна епидемия нѣма.

2. Витошкитѣ води бактериологически сж чисти — незаразени.

3. Действието на хлоратора е ефикасно.

4. Настоявамъ да се купи хлораторъ и за Боянскитѣ води, за да се гарантиратъ тѣ при евентуално заразяване.

Строгата охрана на водоемния теренъ се налага: отъ една страна, за да се предпази водата, която се употребява въ София за пиене отъ възможно заразяване съ опасни послѣствия и отъ друга, за да се избѣгне възможността софиянци да консумиратъ отпадъци, макаръ и отъ здрави туристи.

Рѣшението на В. М. С., предадено въ нѣкои столични вестници относно охраната на Витошкитѣ води, почива на строго научна база. То е изразъ на похвална предвидливостъ, а въ такъвъ случай, то не може по никой начинъ, не мотивирано, да се квалифицира, като прибързано.

Съ първата си часть на своя отговоръ г. Д-ръ Икономовъ напълно признава правотата и научната основателностъ на туристическата позиция. Но Началникътъ на Столичната санитарна служба е и членъ въ Върховния медицински съветъ, доколкото

се простират нашите сведения, той е редактирал решението на същия съвет.

Затова и след категоричните си пунктоални отговори, г. Д-ръ Икономовъ влиза въ втората част на отговора си въ явно противоречие съ себе си. Водата се охранявала за да се предпази от възможна заразяване съ опасни последици. Но щом като хлораторътъ действува ефикасно, нѣма защо да се боимъ отъ „заразяване съ опасни последици“. Чувствайки това противоречие, г. Икономовъ загатва и за „избѣгване възможността софиянци да консумиратъ отпадъци, макаръ и отъ здрави туристи“. А въ отговора си на моята статия (Миръ бр. 8644 отъ 19 септемврий) „Водоснабдяване и туризъмъ“ въ Столичния общински вестникъ (бр. 31 отъ 1 октомврий) г. докторътъ съвсемъ измѣсти въпроса и отъ опасността за епидемия го сведе до чистотата въ обикновената смисъл на думата.

Въ спора се намѣси и бактериологътъ на столицата Д-ръ Генчевъ, но наговитѣ дълги и предълги обяснения можаха да намѣрятъ мѣсто, но въ съвсемъ съкратена форма, само въ в. Знаме, бр. 216 отъ 21. IX.

*

Настоятелството на Софийския клонъ трѣбваше да се справи преди всичко съ решението на Върховния медицински съветъ за закриването на хижата. И то се справи по единъ начинъ, който намѣри общо одобрение: *закри веднага хижата*. Другъ е въпросътъ дали е съгласенъ съ мотивитъ за това решение. За върховното ни медицинско учреждение две мнения не бива да има. Неговитѣ решения трѣбва само да се изпълняватъ И туриститѣ ги изпълниха, макаръ и съ голѣмо огорчение, защото не бѣха даже предупредени за това. Но общественото здраве е върховенъ законъ за тѣхъ и затова жертвитѣ леко се понасятъ.

Следъ закриването на хижата, Настоятелството подири пжтищата за реабилитация. А такива то виждаше само въ научната консултация. Затова се обърна съ молба къмъ професоритѣ отъ медицинския факултетъ на Университета: Тошко Петровъ, Василъ Моловъ и Параскевъ Стояновъ. Първиятъ като хигиенистъ и членъ въ Върховния медицински съветъ, а вторитѣ като медици и туристи. Докато се подготви заминаването на тази авторитетна комисия, отдѣлнитѣ дружествени членове се заеха съ редица статии да освѣтлятъ обществото. И действително изчерпателни статии се появиха почти въ всички голѣми столични вестници. Отношението на печата къмъ нашата кауза въ единъ такъвъ моментъ на алармиране противъ туризма бѣ едно очебийно доказателство за доброто име на българския туризъмъ. И досега въпросътъ за хижа *Алеко* не е слѣзълъ отъ обществената сцена и нѣма да слѣзе, докато не добие едно правилно разрешение.

Отъ дългата дискусия ето какво стана ясно на обществото:

1. Че туриститѣ, нито сж подпалвачи на горитѣ, нито сж замърсвачи на водитѣ. Напротивъ, тѣ

сж и могатъ да бждатъ най-надежднитѣ сътрудници, както на горската властъ за пазене на горитѣ, така и на техническите и санитарни власти за охраняване на надпочвенитѣ води и то не само по Витоша. И това тѣ правятъ не само при съгласуване на действия, а и по своя инициатива. Така отъ две години наредъ Софийския клонъ прѣска по горитѣ и гаритѣ въ десетки хиляди екземпляри отъ следното позивче:

Б. Т. Д. Клонъ Алеко Константиновъ — София

ПОЗИВЪ

къмъ г-да туриститѣ и любителитѣ на природата

Б. Т. Д. Клонъ „Алеко Константиновъ“ моли всички ония, които правятъ излети, да бждатъ тѣй благородни и спазватъ следнитѣ правила:

1. Уважавайте дѣлото на майката природа! Пазете дърветата, не ги чупете, не ги сѣчете!

2. Не изкоренявайте цвѣття! Въздържайте се отъ изкушението да кжсате безразборно цвѣтя и особено недейте бра рѣдкитѣ цвѣтя, които сж най-голѣмото украшение на нашитѣ планини и поля, но които сж на изчезване.

3. Не берете никакви цвѣтя въ областъта на хижитѣ!

4. Не мърсете водитѣ! — това въ интереса на общото здраве.

5. Избѣгвайте да кладете огънь. Въ никой случай не кладете огънь близо до борови дървета и въ торфища.

6. Не напушайте лагера си до като не възстановите чистота. Унищожете останалитѣ хартийни обвивки и други остатъци. Внимително изгасете огъня!

7. Дългъ е на всѣки съзнателенъ туристъ да не отминава мълчаливо нарушенията на горнитѣ правила, а да забелязва и предупреждава.

А такава една широка пропаганда досега не е предприемана нито отъ горскитѣ власти нито отъ санитарнитѣ. Въ лицето на туризма, на съзнателния и организиранъ туризъмъ, прочее, може напълно да се разчита и въ областъта на предпазната дейность, стига да има кой да цени и да дири това просвѣтено съдействие.

2. Че следъ прокарването на пжтя къмъ хижата, тъмнитѣ намѣрения да се обсеби тя за привидни обществени и прозрачни курортни цели взеха да ставатъ все по-нахални. Туриститѣ никога не допускатъ, че подобни мисли могатъ да вълнуватъ върховнитѣ ръководители на горското ни дѣло, на софийската община, а още по-малко тѣзи на санитарната ни служба. Но не можемъ да спремъ възмущението си, че въ низинитѣ такива инстинкти не единъ пжтъ сж се проявявали. За тѣзи инстинкти столичния журналистъ г. Ст. Власковъ писа въ бр. 8482 на в. *Миръ*: „Останахъ съ убеждението, че лакомни очи искатъ да взематъ хижата, защото е кокетно курортно здание“.

Ето ви и факти:

а. Когато се строеше хижата единъ лесничей ни поиска, като председател на клона „Алеко“, да сключимъ договоръ, за отстъпване на лесничейството една стая, че лѣтно време да могло „началството“ да излиза на курортъ. Отказахъ категорически. На другия день съставиха актъ, че сме секли немаркирани дървета. Въ сѣда ни оправдаха, като разкрихме подбудитѣ на акта.

б. Когато стана ясно, че Медицинскиятъ съветъ настоява за закриване на хижата въ в. Демократически сговоръ бр. 1471. 18. IX. биде помѣстено следното официално комюнике:

„Злесеяването на Витоша. Министерството на земледѣлието тази есенъ ще залеси въ Витоша 4,000 декари, отъ които 2,000 декара около басейна на Боянската рѣка и 2,000 декара въ басейна на Бистришката рѣка. Ангажирани сж за целта 150 трудоваци, построенъ е хубавъ лесничейски домъ подъ Черната скала и жилище за 200 работници. *Освенъ това изземва се хижа „Алеко“ подъ Черния връхъ, която се превръща на лесничейски домъ.*

Достѣпътъ до хижа „Алеко“ се забранява, понеже района около тая хижа се обявява за строго охранителенъ воденъ и залесителенъ. Допуща се изкачване на Черния връхъ само презъ Владая и Кладница презъ Селимища. Отъ всѣкъде другаде е забранено изкачването на Черния връхъ“.

Логика. Понеже хижата става необитаема, затова се „изземва“ и превръща въ лесничейски домъ! Съ право единъ столиченъ вестникъ (Независимостъ бр. 2199) се запитваше какви енигми ще сж тѣзи горски, че могатъ да иматъ своя домъ въ „необитаема хижа“?

Отъ справката въ Министерството на горитѣ се указа, че това „комюнике“ е дадено отъ лесничей Николовъ безъ знанието на Министерството и че изразява само неговата лична севда да превърне паметника на *Алеко* въ лесничейски домъ.

3. Че туриститѣ не желаятъ да търгуватъ съ паметника на безсмъртния *Алеко*. Хижата не е само приютъ. Тя е преди всичко и надъ всичко свещенъ паметникъ на единъ рѣдъкъ българинъ и човѣкъ, на патриарха на българския туризъмъ. Ако нейното посещение заплашва общественото здраве, това посещение може да се спре. Но паметникътъ ще остане и отъ околнитѣ чуки туриститѣ ще се кланятъ на безсмъртния духъ на *Алеко*, на духа на безкористното творчество.

Паметникътъ на *Алеко* никога въ лесничейски курортъ нѣма да се превърне!

4. Че туриститѣ не желаятъ за своето индивидуално здраве и удоволствие да жертвуватъ общественото здраве. И ако тѣ настояватъ, че тѣхната хижа не представлява никаква опасностъ за софийското общество, отъ което и тѣ сж недѣлима частъ, то е защото сж увѣрени, че науката ни е дала необходимитѣ срѣдства за запазване здравната стой-

ностъ на пийната вода. Тѣзи свойства тѣ сочатъ въ филтрите (обистрителитѣ) и хлоровитѣ апарати. Софийската техническа властъ ни увѣрява, че имаме и единитѣ и другитѣ: техническитѣ съоръжения за механическото пречистване на водата и химическитѣ за бактериологическото ѝ стерилизиране.

Сжщото потвърди и началникътъ на столичната санитарна служба. Вѣрно е, че въ Софийската общинска организация има много нѣщо гнило. Но нека се обърне внимание за ампутирание на тази гнилость, вмѣсто да се посѣга на придобивкитѣ на една културна организация, която е единъ важенъ лостъ за закрепване и запазване на общественото здраве. Нека столичната община си тури въ редъ филтрите, нека постави хлоратора подъ контрола на вещь бактериологъ и опасностъ за софиянци никога нѣма да има. Така сж уредени тѣзи въпроси въ цѣль свѣтъ: само така могатъ да се уредятъ и у насъ. И действително, ако техническитѣ и санитарни служби другаде могатъ да филтриратъ и обеззаразятъ явно заразениитѣ и замърсениитѣ рѣчни води, защо столичнитѣ власти да не могатъ да гарантиратъ витошката вода, която е идеаленъ образецъ на пийна вода!

Туриститѣ, както и всѣки другъ здравомислящъ гражданинъ, нѣматъ нищо противъ да сътрудничатъ на хлоратора въ смисълъ да се грижатъ щото водата да остане чиста и въ бактериологически и въ обикновения смисълъ на думата. Това тѣ сж правила досега и сж готови въ още по-строги форми да правятъ и въ бъдеще.

5. Че туриститѣ не само че не заразяватъ водата, но че я не замърсяватъ и въ обикновената смисълъ на думата. Господа лѣкаритѣ при Софийската община разправятъ басни, когато твърдятъ, че на хижа *Алеко* въ празниченъ день идватъ по 5,000 и словомъ петъ хиляди души звани и незвани туристи. Това е или неволна грѣшка на една крилата фантазия или умишлено издуване на цифритѣ отъ зла воля. Отукъ и фантастичнитѣ цифри за тонове нечистотии, които ежедневно се оставяли въ и около хижата. Последната се посещава не дневно, а годишно отъ около петъ хиляди души. Въ това се убеди и професорската комисия. Ще се убеди и всѣки, който не страда отъ превзетата идея да алармира обществото съ една най-деликатна струна на обществения животъ. Научнитѣ анализи на витошката вода отъ Д-ръ Добри Стояновъ доказаха, че тя е чиста и въ обикновена смисълъ.

6. Че хижа *Алеко* косвено е подчинена на режима на Рилския водопроводъ, който не допуска забранени зони. По наше схващание, този законъ не е едно недомислие и напраздно софийскитѣ общинари ни се сърдятъ, че сме го повдигнали косвено. Напротивъ. Защищавайки нашата теза, ние направихме косвена защита и на тѣхното най-голѣмо, почти милиардно предприятие. Мнозина виждатъ въ закона за Рилския водопроводъ, респективно въ неговия чл. 3 точка а. едва ли не едно копие на междусъюзническия договоръ отъ 12 година, който бѣ въ сила само до момента, когато почна да се изпъл-

нява. Нищо подобно. Този закон е здраво обмислен и никога нѣма да става нужда да ограничаваме придобитиѣ по него права на самоковското население, защото науката ни дава по-ефикасни сръдства отъ падарската здравна система за гарантиране здравостта и чистотата на рилската пийна вода. Грѣшка направиха не туриститѣ, че повдигнаха този въпросъ съ единствената целъ да изкажатъ своята адмирация къмъ това крупно предприятие, а тѣзи, които поискаха да оправдаятъ обсебването на хижата съ отричането основитѣ на рилския водопроводъ и научната и обществена стойностъ на закона за него. Като се премахне гнилото въ софийската община, нѣма да има опасностъ, нито за общественото здраве, нито за бъдещето на подрилското население, което жертва най-скъпия си природенъ даръ за софиянци, нито софийския туризъмъ.

7. Че българскиятъ туризъмъ обославя своитѣ скромни и справедливи искания само върху научнитѣ завоевания. Затова и много фалшиво звучатъ подмѣтанията на „специалиститѣ“ по адресъ на нашето невежество (профанство) по медицинскитѣ въпроси. И не знамъ кое е повече обидно: дали като откровено признаешъ своето незнание и при все това адмирирашъ знанието, науката или като

заемешъ олимпийската поза на знающъ и дрънкашъ ненаучни глупости.

*

Но туриститѣ могатъ да бждатъ спокойни. Добритѣ намѣрения на Върховния съветъ бѣха правилно оценени. Нека бждемъ увѣрени, че и тѣхнитѣ добри намѣрения ще бждатъ оценени по достоинство отъ меродавнитѣ фактори. Избрания отъ *Алеко* пжтъ на консултация най-безболезнено ще ни доведе до едно разбирателство. Въмѣсто шумъ и дежавоирание на авторитетнитѣ ни учреждения, Настоятелството избра пжтя на спокойното обсъждане. Поканената комисия отъ професори медици се отзова съ готовностъ и на самото мѣсто проучи нашия въпросъ. Скоро тя ще каже своята тежка дума. И Върховниятъ медицински съветъ ще бжде улесненъ и въ двата случая: да се затвърди на първото си решение и да го направи абсолютно и неизмѣнно, ако намѣри такива основания, или да го видоизмѣни въ благоприятна за насъ смисълъ. Затова нека съ спокойствие изчакаме развитието на въпроса.

Както не правимъ търговия съ паметници, така не желаемъ да търгуваме и съ общественото здраве, което за насъ — пакъ повтаряме — е върховенъ законъ.

П. Делирадевъ

БАДЕМОВА ПЖТЕКА

Това е единъ кжтъ въ южнитѣ поли на източна Стара Планина. Една ранна южна утрина излизаме отъ Айтосъ и поемаме шосето за Провадия, което се вие като змия посрѣдъ лозята.

Изминаваме около петъ километра и следъ това завиваме на лѣво по коларски пжтъ. Следъ единъ часъ пристигаме до подножието на Бадемовата пжтека. Така азъ назовавамъ тази мѣстностъ, а турцитѣ я наричатъ Бадемъ Гечитѣ. Казватъ, че едно време, тукъ, въ подножието е имало много бадеми, които съ своитѣ розови цвѣтове сж привличали не само трудолюбивитѣ пчелици, но и много пжтници, които сж идвали отъ Цариградъ за северна България.

Слънцето е още дълбоко въ земята и едва хвърля първитѣ си лжчи по събуждащата се природа.

Започваме изкачването по единствената пжтека, която минава презъ мѣстността Бадемовата пжтека и отива до селото Маджарларъ. Наблизо чуваме да клокочи поточе, което се суети и бърза да осъмне къмъ града.

Стигаме до една чешма, но трѣбваше да бързаме да стигнемъ Бадемовата пжтека преди изгрѣвъ слънце. Презъ ливади, отъ дето подхвъркватъ изплашени птички, ние сме на върха.

Отъ изтокъ, подъ висинитѣ на Стара планина, се подава и слънцето.

Чудна гледка!

Небето е ясно и чисто. Далече предъ насъ, на югъ, се виждатъ синитѣ води на Черно море, а надолу слабъ вѣтрецъ люлѣ златокласи ниви. Прозраченъ димъ покрива Айтосъ, който отъ тукъ, скритъ въ своитѣ градинки, изглежда като малко Швейцарско село.

Ето, на изтокъ отъ града сж три скали, наречени Тритѣ братя — нѣми свидетели на всичко преживѣно отъ този градецъ. Преданието казва, че това сж три братя, вкаменени въ момента, когато трѣбвало да бждатъ убити отъ идващитѣ турци.

На западъ отъ града като конусъ се издига Хисара. Това е старата крепостъ на Айтосъ.

Мъртвата тишина около насъ се нарушава само отъ пѣсенята на славея, скритъ въ сѣнкитѣ на липовитѣ гори на Паспалата, западна съседка на Бадемовата пжтека. Липитѣ сж отрупани съ цвѣтове, ние чувствуваме тѣхния миризъ, около тѣхъ брѣмчатъ хиляди пчелици.

Много живописна е мѣстността Бадемовата пжтека. Отъ тамъ Ами Буе съ възторгъ е извикалъ, „че това е Овернъ“.

Хубава и живописна е мѣстността Бадемовата пжтека!

А. Пчелинъ

КЪМЪ ИЗВОРИТЪ НА РЪКА СТЪМА.

Два пжти се опитвахъ да достигна изворитъ на р. Стрѣма презъ най-прѣкия пжтъ — Клисуре, — р. Равна—Веженъ—Влахъ-бунаръ, обаче и двата пжти опититъ ми бѣха несполучливи. Първия пжтъ — презъ 1910 година ни застигна по билото на Стара-планина буря, и ни застави да се криемъ цѣлия день изъ гористото корито на р. Равна. Втория пжтъ, нѣколко години по-късно, почти на сжщото мѣсто, следъ силенъ и продължителенъ вѣтъръ, температурата се понижи, черни облаци покриха небето и заваля дъждъ. Страшна буря се разрази: гората трещеше, р. Равна увеличила водитъ си, бѣсно шумѣше, рѣвѣше цѣлия Балканъ. Скрити задъ нѣколко гжсто сплетени борчета, съ затаенъ дъхъ, чакахме да премине бурята, обаче, неочаквано, заваля снѣгъ. Измокрени до кости ний зъзнѣхме и за да не простинемъ, съ голѣми усилия и борейки се съ стихията, успѣхме да се доберемъ до единъ скаленъ навесъ добре защитенъ отъ вѣтъра и лапавицата. Така, по Петровденъ, Балканътъ ни удостои съ гостопримство.

Желанието ми да достигна изворитъ на р. Стрѣма, да провѣря истинността на писаното до сега за тѣхъ, отъ година на година, се увеличаваше все повече и по-вече до като най-последно, презъ 1923 г. бѣхъ напълно задоволенъ.

Въ ранна августова утринъ, преди изгрѣвъ на слънце, четири млади любители на природата, добре екипирани съ провизии и дрехи, смѣло крачехме изъ „Кривулитъ“ на южнитъ плещи на Ст.-планина. Слънцето ни погали, когато бѣхме минали историческия „Зли-долъ“ и пѣплѣхме изъ „Коминя“ — кратъкъ, гористъ, но почти отвесенъ пжтъ. Този пжтъ нѣкога е билъ огласяванъ отъ виковетъ на римски легионери. По единъ съседенъ връхъ „Гарваница“ е изсѣченъ въ скалитъ пжтъ водящъ за билото на планината. Билото и околността на „Гарваница“ господствува надъ подбалканския пжтъ съединяващъ Златишкото и Карловско полета. . .

Честитъ почивки ни даваха възможность да се любуваме на хубави гледки. Низко въ долината лъщѣха кубетата на черквитъ въ Клисуре. Бѣли спретнати кжщи прозираха всрѣдъ буйни зелени дворове, а изъ околноститъ кичести вишни и многобройнитъ розови градини, довършваха разкошния пейзажъ, който лежеше предъ насъ; задъ всичко това, приказната Срѣдна гора на длъжъ и на ширъ разтилаше хълмиститъ си обраснали съ гори върхове, надъ които се издигаше в. Богданъ. Когато стигнахме

билото на преднитъ височини на Стара-планина цѣлото карловско поле лежеше предъ насъ. Едно следъ друго се редѣха селата: Рахманларе, Кърнаре, Еганово, Алиево, далеко се бѣлѣеше Сопотъ, а срещу тѣхъ, по течението на рѣка Стрѣма китнитъ и плодородни села, Слатина, Дерели, Кара-сърли, Войнягово, Джбене и др. Колкото се изкачвахме по на високо, толкова по-нови гледки се откриваха, нови гористи хълмове ни разкриваше Срѣдна-гора и цѣлия просторъ предъ насъ се пълнѣше съ китни селища, плодородни поля и гористи хълмове. . . Гьопсата — това любимо поле на турчина преди освобождението, съ епичнитъ борби на Клисурци по „Зли-долъ“, „Пресвета“ и „Шайковица“, създадохъ безсмъртното Вазово творение „Подъ игото“...

Клисуре

Слънцето се бѣ издигнало доста високо, когато минахме студения „Чаталъ-чучуръ“, мочурливата мѣстность, около който е усеяна съ оранжевата нежна Царичина. Отъ тукъ пжтя се спуска презъ гората и води за р. Равна, малка кристална планинска рѣка, изъ водитъ на която прекосява красивата пѣстърва. Рѣка Равна е отъ онѣзи планински потоци, които събиратъ водитъ си отъ множество долинки, лжакушатъ изъ гората и напушайки планината бѣсно се хвърлятъ къмъ плодороднитъ полета. Равната рѣка, както я нарича, доста сполучливо, мѣстното население, събира водитъ си изъ долинкитъ източно отъ в. Веженъ, образува къмъ срѣдната си часть доста високъ водопадъ „Скокътъ“ и къмъ източната часть на плоскогорieto се спуска стрѣмно изъ „Заногата“ въ устието на която, заедно съ водитъ на р. Лѣс-

ковъ образува единия отъ значителнитъ лъви при-
тоци на р. Стрѣма.

Рѣка Равна или Равната рѣка, тече отъ западъ
къмъ изтокъ около 4 км. по едно плоскгорие
надъ 1000 м, височина, безъ каквито и да било
буйни падове или стръмнини, което е дало поводъ на
мѣстното население да я нарича справедливо Равната
рѣка. Отъ Вельова черква, гдето Равната измѣнява
посоката на течението си, до вливането си въ Зано-
гата и Лѣсковъ, двата брѣга на рѣката сж засѣ-
чени съ буйна растителностъ — грамадни букаци
прошарени тукъ-таме съ красиво размѣтнали клони
елхи. Задъ гората, отъ дветъ страни се простиратъ
обширни пасбища, гдето отъ ранна пролѣтъ до късна
есень пасе многоброенъ добитѣкъ. Отъ лѣво на рѣ-
ката, пасбищата заематъ една пространна равнина,
типична алпийска поляна, изъ мочуритъ на която
расте и цѣйти единственото цвѣте — оранжевата
Царичина. Презъ най-широката частъ на тази про-
странна поляна се извира тѣсна конска пжтека, отъ
югъ къмъ северъ, водяща отъ Клисура презъ Рав-
ната рѣка за височинитъ надъ Рибарица. По нея,
къмъ обѣдъ, се отправихме къмъ „Чалтъ“, пре-
дѣлната височина между Рибарица и Равната рѣка.
Следъ едночасово пжтуване по пжтеката, прекося-
вайки обширното равнище, стигнахме въ подножието
на височинитъ до изворитъ на Заногата. Палящето
слънце пречеше на пжтуването ни, обаче ний се
възкачвахме напредъ съ сигурни стѣпки и къмъ 3
ч. сл. обѣдъ бѣхме на самото било на вододѣла Ма-
рица—Дунава. Никога, следъ едно такова умори-
телно пжтуване, изложени подъ лжчитъ на паля-
щето слънце, не се надѣвахъ, че ще се откриятъ
предъ очитъ ми такива вѣлшебни красоти. Рибар-
ица! Безчетни върхове и дълбоки долини, обрас-
нали съ приказни борове! Царичина! Необятно море
отъ върхове покрити съ вѣчнозелени борики! Ка-
къвъ контрастъ между Равната рѣка и Рибарица!
Първата, тиха, почти безлесна висока алпийска по-
ляна, а втората, шеметно дълбока долина, обраснала
съ боръ и оглушавана отъ буйната Рибарица. Отъ
изтокъ, предъ насъ се издигатъ единъ следъ другъ
Чалтъ, Козята стѣна, Текийскитъ височини, Троян-
ския балканъ, а задъ тѣхъ въ далечината Купенътъ,
Амбарица и др. върхове. На западъ погледа се губи
изъ хълмистата Царичина и Веженъ, отъ северъ ви-
сочинитъ надъ Желѣзна оградятъ кржгозора, а на
югъ, релефътъ на приказната Срѣдна гора довършва
пейсажа.

Предстоеше ни дългъ пжтъ, а бѣ вече 4 ч.
сл. пладне. Презъ Рибаришката пжтека, по цѣлата
Рибарица, по р. Заводна и надъ Клисурската дѣс-
корѣзница изъ „Тънката рѣтина“ презъ Черната
могила и Царичина трѣбваше да се възкачимъ по
севернитъ плещи на в. Веженъ. Този маршрутъ из-
брахме главно за да обходимъ Клисурския балканъ,
който погрѣшно, почти до днесъ, се именува Тете-
венски, а рѣзко разграниченъ съ р. Рибарица, За-
водна, Лѣсковъ и Боклуджа, нѣма нищо общо съ
него; да се запознаемъ съ севернитъ граници на

обширната Клисурска мера и да провѣримъ истината
по писаното до сега за изворитъ на р. Стрѣма.

Рибаришката пжтека, единствената връзка меж-
ду коритата на Рибарица и това на Стрѣма, съ
слабъ наклонъ, се спуска по северния склонъ на
вододѣла между дветъ рѣки. Гората, въ дѣсно подъ
нея, полегнала отъ прѣспитъ, които зиме тукъ се
натрупватъ, крие прелеститъ на Рибаришката до-
лина. Следъ кратко пжтуване на открито, пжтеката
почва стръмно да се спуска на доле, презъ смѣсена
борова и букова гора, като прави множество завой
до като стигне рѣката. Следъ двучасово слизание
бѣхме при рѣката. Макарь и още рано, дълбочи-
ната на долината и сплетенитъ дървета не пропу-
скаха никакъвъ слънчевъ лжчъ. Високи, почти от-
весни, цѣли обраснали съ борове, върхове ни ограж-
даха отъ всѣкжде и сѣкашъ ний бѣхме паднали въ
дъното на нѣкакъвъ дълбокъ кладенецъ. Мрачно и
влажно, тукъ бѣ невъзможно да седимъ повече, а
трѣбваше да диримъ мѣсто за бивакъ, понеже въ
гората рано настѣпва нощта. Първата нощъ трѣбва-
ше да нощуваме въ Рибарица, нѣкжде къмъ първия
говедарникъ, обаче поради хубавото време и за да
бждемъ по-близо до Веженъ, рѣшихме да продѣл-
жимъ пжтя и нощуваме тамъ, гдето нощта попречи
на пжтуването ни. Нескончаемото скачане отъ единъ
брѣгъ на рѣката на другия, голѣмитъ вирове и кра-
сиви падове на рѣката, великолепитъ гледки които
се откриваха при всѣки завой изъ долината, всичко
това отвлечаше вниманието ни за дирене мѣсто за
бивакъ. Нощния мракъ ни свари при първитъ ри-
баришки колиби, обаче, тихата звѣздна нощъ, шу-
моленieto на рѣката, силуетитъ на дърветата и
околнитъ върхове ни увличаха и ний почти безъ
почивка пропжтувахме едно разстояние отъ Рибар-
ишката пжтека до р. Заводна, гдето я се устано-
вихте да нощуваме.

На другия день при зори, трѣгнахме срещу
течението на р. Заводна за в. Веженъ. Тихата и
безоблачна августова утринъ предвѣщаваше велико-
лепенъ день. Движейки се изъ тѣсната долина на
Заводна, изъ която тукъ-таме се срѣщатъ прими-
тивни дѣскорѣзници. Следъ нѣколко часово пжту-
ване стигнахме до шеметно високата „Тънка рѣ-
тина“, подъ която, всрѣдъ китна зеленина и букети
отъ горски цвѣта е застроена Клисурската общин-
ска дѣскорѣзница. Тънката рѣтина, конусообразенъ
врѣхъ, покритъ съ борови дървета, се издига почти
отвесно и сѣкашъ служи за бариера на онзи, който
би пожелалъ да се възкачи на в. Веженъ отъ тази
страна. Стрѣмната право на горе къмъ върхътъ
уморителна пжтека, измжчва пжтника въ продълже-
ние на 3—4 часа. Близо къмъ билото на Тънката
рѣтина, коларски пжтъ отвежда пжтника къмъ Чер-
ната могила, единъ отъ многото върхове на обшир-
ната борова гора — Царичина. Тукъ, въ една про-
паднала съ нѣколко метра мочурлива поляна, шурти,
отъ дървенъ чучуръ, изобилна студена вода. Всѣки
единъ, които минава презъ този пжтъ, съ очудване
спира погледа си върху открития профилъ на про-

падналата мѣстностъ, изъ който прозира тъмnochерна ровкава земя и мисленно прави сравнение между Черната могила и всички преминати многобройни скалисти и пѣсчливи върхове на този балканъ.

Напредналото време ни накара да се простимъ съ това уютно за почивка и интересно отъ геологическа гледна точка мѣсто, за да навлеземъ въ вълшебнитѣ борови гори на Царичина, задъ който гордо се издига плешивото чело на Веженъ. Между Черната могила и гората на Царичина се намира малка поляна, гдето заварения отъ бури пѣтникъ може да намѣри подслонъ въ единствената изъ този край говедарска колиба. Сѣкашъ природата сама влече човѣка где именно да строи заслони. Честитѣ бури и вѣтрове на Веженъ пречатъ на когото и да било да се възкачва по стрѣмнитѣ му голи плещи, отъ която и да било страна и ако не сж именно тѣзи заслони — говедарски колиби — отъ северъ на Царичина и отъ югъ на Вельова черква, туриста, при лошо време, не би могълъ да дочака на открито утихването на бурята.

Царичина! Това е приказка която сте слушали въ детинството си! Грамадни борове съ шеметна височина, едни горди, побили чела въ небето, други великани, съборени отъ другитѣ, полегнали цѣли обраснали съ лишей и мъхове, образуватъ многобройни арки презъ които, въ ранна утринъ, или късна вечеръ, сплашенъ еленъ или сърна боязливо минава. Грамаднитѣ камъни покрити цѣли съ тъмнозелени мъхове, гирляндитѣ отъ лишей нападнали вѣчнозеленитѣ гиганти, тишината, или случайното изпращяване на съборено сухо клонче, прехвъркването на нѣкоя горска птица, всичко това е дало основата на приказкитѣ за горски фен, загубени принцове и царски дъщери. . .

Всѣко едно дърво, всѣки единъ съ разноцвѣтни мъхове покритъ камъкъ, всѣки кътъ отъ Царичина съставлява отдѣлна приказка отъ грамадната книга на Природата. . .

Една малка пѣтека, която се отбива въ дѣсно отъ централната води за изгорѣлата гора. Жалката картина, която се откри предъ очитѣ ни веднага измени настроението. Отъ нѣкогашна горда буйна нѣколко десетки декара борова гора, днесъ обгорѣлитѣ трупове на гигантитѣ сж нападнали безъ редъ единъ върху други. Тука, може би, вслушанъ въ вѣчната горска тишина боязливо идва рошавия черенъ обитателъ на горскитѣ дебри, за да вкуси и той отъ многобройнитѣ миризливи плодове на малината, засадила се между труповетѣ на изгорѣлитѣ борове. Голѣми букети отъ тъмносинитѣ цвѣтчета на теменужки надничатъ между аленитѣ плодове на малината и придаватъ на това опожарено мѣсто вълшебна гледка.

Отъ горѣлата гора навлизаме въ последнитѣ борови гори на Царичина. На другия край на гората ний се спрѣхме и съ страхъ и очудване надникнахме надъ пропастьта, която лежеше подъ нозетѣ ни. Шеметно дълбокъ долъ, грамадни канари и високи борове лежеха въ под-

ножието за североизточнитѣ плещи на Веженъ. Тамъ, нѣкъде въ дълбочинитѣ, се бѣ свлѣкла преди две години нѣколко декара борова гора. Следъ като се налюбувахме на великолепитѣ гледки, които се откриваха отъ тукъ, почнахме възкачването си по севернитѣ плещи на Веженъ. А то бѣ мжчно и трудно, защото гората почна да рѣдѣе и къмъ срѣдата на склоноветѣ на Веженъ и последнитѣ красиви борчета ни оставиха. Тукъ-таме, само уединени млади борчета прозъртаха изъ буйната трева и ми напомняха Хайневата пѣсень за бора. Многобройнитѣ вълчи ями, образувани отъ обрасналитѣ и покрити съ зеленина нѣкогашни сипеи пречеахъ съ нескончаемитѣ си дупки за възкачванетъ ни, обаче

Каменидица. Горнитѣ прагове на р. Стрѣма

тихото и благоприятно време ни караше, следъ кратки почивки, да продължаваме пѣтя си на горе къмъ върхътъ.

Колкото повече се изкачвахме по обрасналитѣ съ мъхъ и трева плещи на Веженъ, толкова повече въ менъ се зараждаше въпроса кому принадлежи този гигантъ. При всѣка почивка азъ обгърщахъ съ погледъ обширния кржгозоръ, внимателно се вглеждахъ въ всички близки и далечни върхове и долини и все сжщия въпросъ възкрѣсваше въ менъ: чий е Веженъ? . . . Единъ нашъ професоръ, капацитетъ изъ тази областъ, разглеждайки Ст. Планина, справедливо бележи, че тази частъ на Ст. Планинъ, бла-

годарение на вълковното действие на водата и вълтроветъ, е разпокъсана на няколко почти самостоятелни планини — балкани — които носят имената на близкия населен пункт. Достатъчно е да пропътува човекът тези почти самостоятелни балкани и без да се рови из книгите и картите, да се произнесе справедливо въху наименованието на този или онзи Балканъ. Клисуре, разположена въ самите поли на Ст. Планина, съкашъ се е нагърбила и на своите плещи носи едноплемения си балканъ, очертанъ ясно от дълбоките корита на Заногата — Рибарица — Заводна и Боклуджа — полукръгъ — въ срѣдата на който е града. Отъ где иде тогава грѣшката, че почти и до днесъ този Балканъ по карти и книги се бележи като Тетевенски балканъ съ най-високъ връхъ Веженъ, когато Тетевенския балканъ ясно се очертава въ лѣво отъ Заводна и Рибарица? Имахъ случай и на друго мѣсто да посоча, че западната покрайнина на Стрѣмската долина, благодарение на отдалечеността ѝ отъ централните културни пѣтища и съобщителни връзки нѣкога, а и сега е била почти забравена. Пѣтешественици и учени хора до скоро, поради лошите пѣтища, не сж се решавали да проникнатъ тукъ, благодарение на което въ старите чужди географски карти този край не сжествува. Нека не ни се вижда чудно, че Центр. Срѣдна Гора и горната частъ на Стрѣмската долина презъ срѣдата на миналия вѣкъ сж „били открити“ отъ учените Лежанъ и Хохштеръ, а и сега, когато първокласното шосе Карлово—Клисура—Пирдоп—София прорѣзва коритото на горна Стрѣма и страшната Козница, може би, ще се направятъ нѣкои други открития!

Друго е било съ достъпния Тетевенъ, който е могълъ лесно да даде наименованието си на цѣлия онзи Балканъ обхванатъ съ око отъ града, но при едно екскурзиране, източно и югоизточно отъ града съ преминаване коритото на Заводна, всѣки ще корегира старото твърдение, защото новото днесъ почива на научни основи. . . .

Къмъ 5 ч. сл. обѣдъ бѣхме на билото на Веженъ. Рѣдъкъ е случая при такова тихо време да се любува човекъ на панорамите, които се разкриватъ отъ Веженъ. Всичко наоколо отъ северъ, изтокъ и западъ плува въ зеленини. Цѣлото Карловско поле къмъ Клисура и Калоферъ съкашъ е подъ нозетѣ ти, а гребените на Ст. Планина и Ср. Гора се губятъ къмъ Казанлъкъ и Ст. Загора. На северъ, на западъ, цѣлия релефъ на Ст. Планина е като на дланъ предъ очите ти. Море отъ китни върхове се губятъ по посока къмъ Троянъ, Ловечъ и Тетевенъ, а задъ тяхъ, на изтокъ, се очертаватъ силуети на далечни балкани. . . . Казватъ, че въ тихи безоблачни утрини, преди изгрѣвъ на слънце, въ далечината, по посока къмъ Плѣвенъ, се очертава бѣла ивица — Дунава. . . .

На югъ, задъ релефа на ниската хълмиста Срѣдна Гора, нѣкъде въ далечината, се очертаватъ пловдивските тепета, погледа свободно се движи изъ цѣлото пловдивско поле, а една ивица мъгла очер-

тава изъ низините пѣтя на Марица, задъ която се синее въ далечните Родопи.

Веженъ, отъ нѣколко години насамъ, е обектъ на изучавания отъ нашите топографи, а презъ войната специална германска команда бѣ предприела измѣрване височината на Веженъ, въ резултатъ на което, старата пирамида се измѣсти малко по на югъ, гдето именно бѣ констатирана и височината 2197 метра. При това положение двете измѣрени точки на продълговатото било на Веженъ останаха да се именуватъ; Малкия и Голѣмъ Веженъ, като, каменната пирамида, градена при първите измѣрвания на малкия Веженъ, остана неразрушена, а южното чело — Голѣмия Веженъ остана да носи новия триангулаленъ знакъ, вижданъ ясно отъ близните височини на Срѣдна Гора, южно отъ Клисура.

Слънцето клонѣше къмъ залѣзъ, когато почнахме да слизае по голите южни плещи на Веженъ, въ дѣсно отъ пирамидата, по посока къмъ Влахъ бунаръ — Изворите на Стрѣма. Следъ половинъ часово слизание, дългогодишното ми желание, да видя изворите на Стрѣма, бѣ задоволено. Въ една малка падина, буйно клокочещъ изворъ даваше началото на рѣка Стрѣма. Още отъ самото си начало, буйна рѣка се пени и лакатушейки се спуска по стрѣмнината къмъ гористата и скалиста Каменидица за да вземе името ѝ до Дълга, гдето планинските рѣки Стайковица и Дълга се втичатъ въ буйната вече Стара рѣка — Стрѣма.

И до днесъ нито на една географска карта не сж отбелѣзани точно изворите на Стрѣма. На едни карти извора се поставя въ Срѣдна гора (р. Дълга), на други — къмъ Козница (р. Стайковица), а на трети — изворите сж поставени нѣкъде близу до Клисура. Даже Ж. Чанковъ, въ своя географски речникъ отъ 1918 година дава неточни сведения за рѣка Стрѣма и изворите ѝ. Изворите на рѣка Стрѣма сж показани погрѣшно сжщо и въ руската триверстова карта, като, р. Стайковица е отбелѣзана, че извира отъ Веженъ, когато, въ действителностъ, тя събира водите си отъ предните Ст. планински височини къмъ Козница (Прѣката рѣка и Горньовото дере). Въ една отъ новите шрихови карти на картографическия ни институтъ, Веженъ е поставенъ като връхъ на Царичина планина, която изцѣло влиза въ Клисурския балканъ. И при тази карта, изворите на р. Стрѣма сж нанесени не точно, като нѣкои отъ притоците ѝ сж показани че извира отъ Веженъ, а самата тя — Каменидица въ началото си — отбелязана като събираща водите си отъ предните южни Ст.-планински височини. Обаче една отъ важните поправки на по-новите карти е и тази, че липсва вече названието Тетевенски балканъ, съ което име, до скоро, погрѣшно се именуваше Клисурския балканъ.

При едни бѣдащи изучавания, покрай именуването на този балканъ съ името Клисурски балканъ, ще трѣбва сжщо, да се корегиратъ и изворите на р. Стрѣма — Влахъ бунаръ, като се поставятъ въ дѣсно подъ триангулалния знакъ на Веженъ.

Червения диск на изгрѣващата пълна луна ни завари на изворитѣ на Стрѣма, а бивакътъ за нощуване, — говедарската колиба въ Вельова черква, бѣ доста далечъ. Следъ още половинъ часово слизание, сега въ лѣво отъ Влахъ бунаръ, ний бѣхме предъ колибата край която прѣцеше буенъ огънъ. Уморени, полегнали, въ полусънъ слушахме приказкитѣ на разговорливитѣ говедари, които между другото ни казваха, че нощемъ стадата имъ нападали вълци и стрѣвница мечка и че въпреки всичкитѣ имъ усилия до днесъ не сж успѣли да убиятъ нито мечката, нито пъкъ нѣкой отъ вълцитѣ.

Бавно месечината се издигаше надъ височинитѣ и огрѣваше съ мека бѣла свѣтлина обширнитѣ пасбища на Вельова черква и Равната рѣка. Тишината, отъ време на време, се нарушаваше отъ кучешки лай, но настѣпилата нощъ отъ ново приспиваше всичко. Постепенно всичко живо се унасяше въ сладкъ спокоенъ сънъ.

На другия день, въ ранно утро, напуснахме Вельова черква и презъ живописния Хайдушки долъ се спуснахме по конската пѣтека къмъ Клисуре.

Недѣлчо Петковъ

ПЕТРОПАВЛОВСКИЯТЪ МОНАСТИРЪ

Южно отъ Лѣсковецъ, на извишилия се надъ града ридъ, срѣдъ живописнитѣ скали, е кацналъ Петропавловския манастиръ.

Гледанъ отъ далече има видъ на срѣдновековенъ замъкъ — царственъ и гордъ, а буйната гора, която обкръжава скалитѣ, му предава по-омайна дивностъ, недосегаемостъ и величие.

Когато се изкачите на скалитѣ и хвърлите погледъ на изтокъ, предъ васъ се надига Балкана напето и потайва плахо извишилата се Чумерна, на северъ и западъ окото се плъзга по цѣлата обширна долина на р. Янтра, необикновено плодородна и усеяна съ обработени ниви, лозя и овощни градини.

Янтра лжкатуши, извива се, а китнитѣ села край нея, които окото наброява отъ манастиря, допльватъ таблото на живописната гледка.

Древността и хубоститѣ на Търново отвличатъ вниманието на пѣтника и сж затъмнили околнитѣ кѣтища, таящи не по-малко чаръ и старинни ценности.

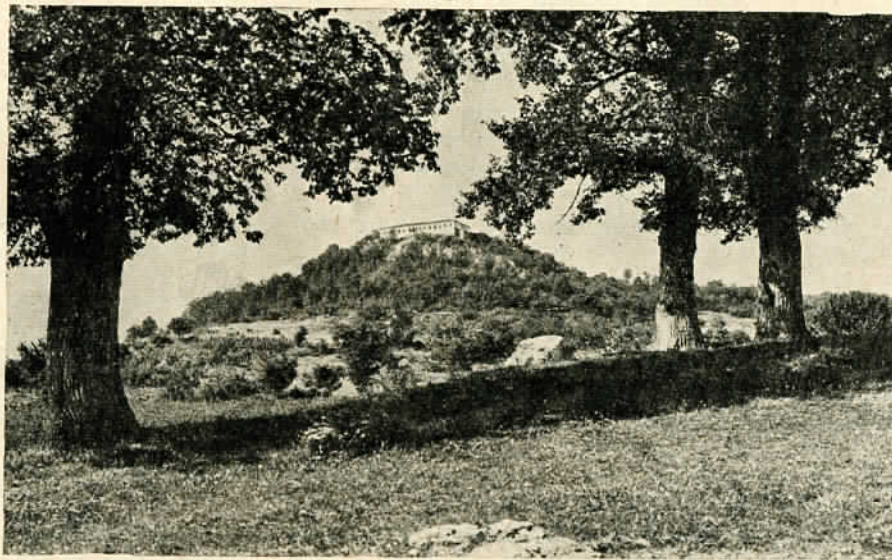
Днесъ манастиря не представлява тихо, усидено святилище, дето набоженъ звънъ и молитва да огласятъ каменнитѣ сгради.

Така е било някога — въ далечнитѣ времена на второто Българско царство и въ днитѣ на робството.

Историята, обаче, не е спазила данни за времената, когато е билъ построенъ манастиря и за живота, кипѣлъ срѣдъ неговитѣ стени.

Можемъ да отнесемъ неговото зараждане въ Калояново време или малко по-късно, когато культътъ къмъ католическитѣ светци Петъръ и Павелъ е билъ на почитъ у насъ.

Може и въ навечерието на робството. Едно е несъмнено — неговата старинностъ. Иначе нѣмаше да се носятъ толкова легенди за неговото древно съществуване.

Петропавловския манастиръ

фот. Табаковъ

Старъ архимандритъ разправялъ, че когато презъ 1866 год. Търновскитѣ манастири изпратили пълномощници въ Цариградъ да молятъ за опростяване данъцитѣ имъ, намѣрили въ „кютюка“ (държавната архива) „че сж записани като действителни манастири, съществуващи отъ стари времена въ Търновско, само Лѣсковския манастиръ „Св. Петъръ и Павелъ“ и манастиря „Св. Троица“ и че тия два манастиря още отъ превземането на Търновското

царство отъ турцитѣ намирали сж се подъ височайшото покровителство на „Валиде султанкитѣ“, въ знакъ на което реченитѣ манастири всѣка година пращали на своитѣ високи покровители по нѣколко аспри, а тия последнитѣ снабдявали ежегодно манастиритѣ съ разни подарѣци (дървено масло, восѣчни свещи и др.)“.

Ако това е така — понеже не е провѣрено въ споменатия „кютюкѣ“ — съ сигурностъ ще отнесемъ постройката на манастиря преди робството, когато е билъ строенъ манастиря „Св. Троица“.

Друго предание — по-невѣроятно, — говори, че нѣкой богаташъ го построилъ въ първитѣ години на робството (1450 г.).

Стари монаси преди освобождението разказвали, че имало една стара ржкописна книга, въ която било писано за историята на манастиря, но заедно съ други документи била отнесена отъ грѣцки калугери.

Нѣкои влашки и молдовански богаташи-изселници отъ България — сж пращали постоянно подарѣци на манастиря.

Оцелелитѣ записани паметници сж отъ по-ново време: животѣтъ на св. Онуфрий Новий отъ 1623 г. и едно евангелие, подарено отъ руския царъ Петъръ Велики отъ 1718 год.

Светостѣта на тая обитель е привличала населението отъ околнитѣ селища и мнозина богати хора сж подарявали имоти, пари и църковни дарове.

Въ чернитѣ дни на робството манастиря е давалъ прибѣжище на неспокойни и бурни духове: тамъ презъ 1862 год. капитанъ Никола е подготвялъ четата си. По-сетне презъ 1862 год. тамъ пакъ кипѣла тѣй наречената „Лѣсковска работа“ — бунтовско съзаклятие.

Въ тая светиня се подвизавалъ известния спо-

движникъ на Неофита Бозвели — архимандрита Максимъ Райковичъ.

И Левски се крилъ въ манастиря, когато е организиравалъ революционния комитетъ въ Лѣсковецъ.

Отъ 1874 год. се открило първото Богословско училище, което се закрило при идването на рускитѣ войски въ 1877 година, а следъ Освобождението (1877—1886 г.) училището се преименувало „Петропавловска духовна семинария“.

Отъ тоя разсадникъ на просвѣтата сж излѣзли много видни днесъ учени, професори, политици и учители — сеячи на култура и възпитание изъ цяла България. Тукъ е прекаралъ затворнишки дни Търновския митрополитъ Климентъ.

По-нататъшната сждба на тая обитель е печална: — землетресението презъ 1913 год. разруши старинната църква, напустна се уредбата на манастирското стопанство и едва въ последно време се откри духовно пѣвческо училище, а лѣте служи за лѣтowiщенъ центъръ на ученическа колония.

Преди нѣколко години имаше уредена туристка спалня отъ мѣстнитѣ клонове на Б. Т. Д. — Петропавловски манастиръ“ и Ю. Т. С. „Янтра“

Изъ околната гора сж опнати лѣте палаткитѣ на лѣтуващи граждани отъ Лѣсковецъ, които добре използватъ чистия въздухъ и височината му.

Манастиря представлява удобенъ обектъ за излети къмъ Елена (вр. Чумерна и Тракия) и Търново.

Балкантѣ отъ далечъ кима дружелюбно и кани поклоника на природата въ дивнитѣ си дебри, а лѣсковчани не закъсняватъ да дадатъ дружелюбенъ приемъ на готвящия се за излетъ туристъ.

Табаковъ

¹⁾ Митрополитъ Климентъ „Лѣсковския манастиръ св. Петъръ и Павелъ“ сп. Прегледъ I кн. 2, стр. 94, 1907 г

ИЗСЛЕДВАЧИТѢ НА БЪЛГАРИЯ

6.

МАРИНЪ ДРИНОВЪ

Въ единъ столиченъ ежедневникъ не отдавна четохъ следнитѣ редове:

„На столичнитѣ гробища, кждето има много интересни паметници върху гробоветѣ на именити българи, любознателниятъ пжтникъ може да се на-тжкне между тѣзи паметници на единъ съвсемъ забравенъ, проваленъ вече гробъ, който гледа съ тжга и укоръ къмъ София и навѣва нерадостни размишления за нашитѣ обществени и народни работи.

Изглежда, че нѣкога грижлива ржка е подредила горе-долу тоя гробъ, но то е било нѣкога — сега презъ жегата гроба е пропукалъ, измѣтнатъ върху него лежи пълна забрава.

Това е гроба на Маринъ Дриновъ“

Понятна ни е тжгата на столичанина, като знаемъ, че провъзгласяването на София за столиченъ градъ на новоосвободена България е дѣло преди всичко, за да не кажемъ изключително, на забравения покойникъ. Той е единъ отъ създателитѣ на съвременна София и последната би трѣбвало да бжде малко по-признателна къмъ паметѣта му. Но Маринъ Дриновъ принадлежи не само на София и на родното си градче. Той принадлежи на цѣлия си народъ, на неговата история и наука.

Маринъ Дриновъ е роденъ презъ 1838 год. въ бедно, но честно и трудолюбиво семейство въ сръдногорския градецъ Панагюрище. Тукъ е полу-

чилъ и първоначалното си образование. Неговите младини съвпадаха съ единъ общъ народенъ подеъмъ на осъзнаване. Посрѣдствомъ своите еснафи, занаятчиите сж били отдавна организирани и живѣли доста интензивенъ и то не само цеховъ, затворенъ еснафски, но и общественъ, общонароденъ животъ. Почнали да се издигатъ ученолюбиви младежи като Василь Чолаковъ — голѣми ентузиастисти и радетели на народната просвѣта. Панагюрските джелепи и търговци, които обхождали широката турска империя, при завършаното си въ родния градъ твърде много допринасяли съ своите разкази за видено и чуто за разширение на народния кръгъзоръ по обществени и научи въпроси. Младежите Маринъ Дриновъ и Нешо Бончевъ ставатъ носители на новите идеи. Въ службата си на народната просвѣта, тѣ скоро разбрали недостатъчността на своето образование и подирили начини за разширението му. Това тѣ могли да направятъ само въ Русия. Като учителствувалъ нѣколко години въ родния си градъ, въ 1858 год. 20-годишниятъ М. Дриновъ заминалъ за Русия. Въ Киевъ следъ тригодишенъ упоритъ трудъ той се подготвилъ за постъпване въ университета и презъ 1861 год. билъ приетъ въ Историко-филологическия факултетъ на Московския университетъ, който и завършилъ презъ 1865 г. на 27-ма годишна възраст.

Студенските години на бждещия български историкъ съвпадатъ съ една епоха на интензивна обществена и научна дейность въ самата Русия и особено въ нейната стара столица Москва. Аксаковъ — водителъ на славянофилското течение, е въ своята стихия. Непосрѣдствени ръководители на Дринова сж знаменити учени, като Соловѣва, Боянски, Ешенски и др., които твърде много спомогнаха за определяне характера на бждещата му научна дейность. За да си обезпечи свободно време за научни издирвания и възможность за пътуване, той стана учителъ въ семейството на княгиня Голицина. Покрай чисто научните си издирвания по историята на славяните и по-специално на българския народъ, младиятъ ученъ следи съ голѣмъ и живъ интересъ борбата на своя народъ противъ фанариотското иго и написва първата си статия „Страшни ли сж за народността ни фанариотите и езуитите“.

Следъ нѣколко години Дриновъ се посели въ Прага и всецѣло се предаде на своите строгонаучни издирвания въ областта на българската история. Въ скоро време той поднесе на бедната българска книжнина два сериозни научни трудове: *„Погледъ върху произхождението на българския народъ и началото на българската история“* и *„Исторически прегледъ на българската църква отъ самото ѣ начало до днесъ“* — напечатани въ Виена презъ срдата на 1869 год.

Покрай това Дриновъ отправи и единъ апелъ „Писмо до българските читалища“ (сп. „Лѣтоструй“), съ който подбужда българската интелигенция да събера народни умотворения и изучва български

езикъ. Тази му мисль за организирано изследване на народния ни битъ се разви и въ друго направление — въ щасливата мисль да се основе едно срѣдище на българската интелигенция, единъ книжовно-наученъ центъръ. Съ съдействието на Василь Стояновъ и Василь Друмевъ (покойници вече) се основа Българското книжовно дружество (1869 г.), което следъ 43 години съ специаленъ Законъ, приетъ отъ първата сесия на 15 Народно събрание биде провъзгласено за Българска Академия на Науките (1912 г.) М. Дриновъ е първия председателъ на дружеството. Благодарение на това Дружество и на неговите научни сборници и Периодическо списание се поде систематическото изучване на българския фолклоръ, история и природа. И до последния моментъ на плодовития си животъ Дриновъ бѣ най-авторитетния членъ на Дружеството. Подъ негово председателство и съ съдействието на тогавашния министъръ на просвѣтата Д-ръ К. Иречекъ, временно преустановената дейность да дружеството биде възобновена презъ 1881 год.

Въ началото на 70-те години Дриновъ се завръща отново въ Русия, обогатенъ съ много знания и съ много нови въпроси за научно разработване. Презъ 1873 той защити на публиченъ диспутъ своята дисертация „Заселене Балканскаго полуострова славянами“, която му отвори вратите на университета като доцентъ на славянските наречия въ Харковския университетъ, а три години по-късно защити втората си дисертация „Южните славяне и Византия въ X вѣкъ“, за която пъкъ биде провъзгласенъ за докторъ на славянската филология и веднага назначенъ за екстра ординаренъ, а скоро следъ това и за ординаренъ професоръ по сжщата катедра, която и заемаше до самата си смъртъ. Тѣзи съчинения на Дринова съставиха една нова епоха въ славянската наука и поставиха тѣхния авторъ въ реда на първите слависти — историци.

Презъ 1875 г. той предприе едно пътуване изъ България и събраните материяли той използва за една блѣстяща публична лекция презъ ноемврий 1876 г. въ Харковския университетъ, която напечати въ Славянски сборникъ (Петроградъ) подъ заглавие „България наканунѣ ея погрома“, въ която даде пълна характеристика върху положението на българите въ Пловдивско преди априлското въстание. Статията на Дринова, Бончева и др. български емигранти въ Русия подготвиха общественото мнение въ полза на една въоръжена акция противъ Турция. Още съ обявяването на войната именитиятъ вече професоръ биде командированъ къмъ Главната квартира и причисленъ въ щаба на князь Черкасски. При Освобождението на София той биде назначенъ за помощникъ (вице-губернаторъ) на генералъ Алабинъ, а нѣколко месеци следъ това (30 май 1878 г.) става управляющъ за народното просвѣщение и духовните дѣла при князь Дондуковъ въ Пловдивъ. Дриновъ стана единъ отъ най-влиятелните съветници на царския комисаръ. По негово настояване за столица биде избранъ гр. София, като

естествен център на българските земи. Той взе и живо участие при редактирането на българската конституция.

На Дринова се дължи първоначалното организиране дѣлото на народната просвѣта и откриване на просвѣтнитѣ и културни учреждения — Народната библиотека и Народния музей. Главно на него се дължи и идеята да се привлече на българска служба известният български приятел К. Иречека, който продължи започнатото от Дринова организиране на българското просвѣтно дѣло.

Следъ свършване на окупацията и създаване на самостоятелна българска власт, Др. счете своята мисия за привършена и побърза да се завърне къмъ академическите си занятия, за да продължи своите научни изследвания по българската история, битъ и езикъ. Макарь и отъ далечъ той следеше умственото развитие на нашата млада страна и съ редица съчинения, статии и приятелски писма вземаше

участие по всички животрептущи въпроси. Въ България той идва още нѣколко пѣти: презъ 1881 г., когато бѣ поканенъ да заеме председателството на държавния съветъ, която покана той учитивно отклони, въ замѣна на което пъкъ възобнови Книжовното Д-во; презъ 1884 г. за сѣщото д-во — изработване и приемане на устава му и презъ 1900 год. за да присѣдствуваша на устроеното въ негова честь тържество и подготви премѣстването си въ България. Но последната си мечта не можа да постигне: на 26 февруарий 1906 г. смъртта осуети това му съкровено желание.

Залеганията на М. Дринова за изследване тъмното минало на нашия народъ и освѣтление на неговото настояще и бѣдаще дадоха неоценими резултати. Тритомниятъ му съчинения на българския народъ и земя говорятъ високо за голѣмитѣ заслуги на този голѣмъ ученъ и благороденъ човѣкъ.

П. Д.

ДРУЖЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ

Старозагорски клонъ. — Съ особно задоволство констатираме разрастване на дружеството и популярността която то добива. Економичниятъ условия, които влияятъ на културния уровень въ една страна указватъ и своята голѣма сила върху насъ, но благодарение на вродената обичъ къмъ природата и системна работа ние можемъ да се похвалимъ, че нашите редове се увеличаватъ и човѣкъ чрезъ туризма вижда свободния полетъ на своя духъ.

Презъ първото шестмесечие на текущата туристска година имаме регистрирана следната дейность:

Числото на членовете достига 206. Отъ тяхъ имаме заличени отъ списъка по доброволно напусане 7, по неиздѣлжение къмъ касата 6, по премѣстване и изселване 11, изключени 1, Оставатъ всичко действителни членове 181. Новопостъпили имаме 20 и премѣстени?

Обявени 20 излета, отъ тяхъ 14 се състояли, отъ които имаме еднидневни — 5, двудневни — 6 и многодневни — 3. Посетени сж отъ членове: м. — 54 и ж. — 38 и гости м. 86 и ж. — 24. Изминати километри съ кракъ — 297 и влакъ — 1081, съ друго превозно сѣдство — 216. Излетната програма приета въ началото на годината дава добри резултати за излетите.

Състояли се 5 трудови излета. Посетени сж отъ членове на Б. Т. Д. м. — 19 ж. — 5, — на Ю. Т. С. — м. 61 ж. — 10 и гости м. — 1, ж. — 2 или всичко отъ 98 челоуѣка. Дадена работа въ часъ — 480. Изчислона въ наднищи — 3600 лв. Работите сж извършени за разхубавяване на „Аязмото“. Построени сж нови 33 скамейки, поправени 12 стари, приковани табели за запазване растителността и изкастриане и почистване на дървета и ален. Дейността ни тукъ се попречи отъ Митрополитъ Павелъ — председател на комитета св. „Иванъ Милостиви“, който не позволи прекарване вода въ парка и не даде съдействие по постройка на вратата на сѣщия срещу улица „Методий Кусевичъ“.

Състояли сж се 3 реферата съ 400 посетители. Уредена е една агитационна седмица, на която сж прожектирани на открито 113 диапозитива и 17 девиза. „Народната забава“ на 17 юний на „Аязмото“ има добър успѣхъ съ посетители 1500 души. Състояли сж 2 мѣстни срещи съ 102 посетители и 4 съ чужди клонове съ 308 посетители. Научни сведения сж се давали ежесмесечно за звѣздното небо.

Народното бедствие по земетресението до известна степенъ не позволи да се развие напълно културната дей-

ность очертана въ програмата ни. Настоятелството се е стремѣло да преодолѣе различните спѣнки въ това отношение.

Голѣмата нужда която създаде спалията днесъ указва, че тя трѣбва да бѣде обзаведена съ наша покжцинина, защото никакъ не е удобно да прибѣгваме до други мѣста за обзавеждането ѝ. Приемътъ който указва тя на посетители туристи или ученици ни насърчава да я обзаведеме добре.

За подпомагане на пострадалиотъ отъ землетресението О. Т. С. издаде специаленъ „Туристски листъ“ съ статии и клишета изъ пострадалиотъ мѣста. Издаденъ е въ 5,000 екземпляра по 5 лв. единичната цена. Като се махне 5,000 лв. разноски и печатъ ще можемъ да подкрепимъ нашите другари съ една сума отъ 10,000 лв.

Нашата библиотека брой вече 99 книги съ интересно туристско съдържание. Инвентарътъ възлиза на 78 предмета. Отъ особна важность е голѣмия подаръкъ направенъ отъ члена Стоянъ Кеманаджиевъ въ инсталиране на тъмна подвижна стая за фото „Сърнена гора“.

Презъ отчетния периодъ фото „Сърнена гора“ има нови 36 фотографически стѣкла съ хубави пейзажни и групови снимки. Разполагаме съ цѣла колекция отъ 24 стѣкла, депозитиви отъ пострадалиотъ отъ землетресението мѣста. Съ закупването на апаратъ смѣтаме че ще имаме една образцова обзаведена фотографическа лаборатория, кждето ще могатъ да се извършватъ увеличения, намаляния, диапозитиви, цвѣтна фотография и др. Отпечатани сж 500 броя албумъ „Сърнена гора“ съ подвижни картинки. Албумъ „Сърнена гора“ се попълня съ хубави фотографически снимки.

Обзавеждането имъ изключително се дължи на членовете на дружеството, ето защо всѣки излетникъ въ туристската торба и хербария трѣбва да събира рѣдки екземпляри за сбирката. Поржчанъ е специаленъ шкафъ за нареждане на сбирките.

Всички членове на дружеството сж задължени съ получаване на сп. „Български туристъ“. За 1929 г. броеветъ ще можемъ да ги увеличимъ на 200 екземпляра.

СЪДЪРЖАНИЕ. — П. Делирадевъ, Туризмътъ, гори и водоснабдяване; А Пчелинъ, Бадемова пжтека; Недѣлчо Петковъ, Къмъ изворитѣ на рѣка Стрѣма; Табаковъ, Петропавловскиятъ манастиръ; П. Д. Изследвачитѣ на България — Маринъ Дриновъ. Дружественъ животъ.